

Kırsal Turizmde Kendine Özgü Halk Kültürü Öğeleriyle Öne Çıkan Bir Örnek: Milas-Çomakdağ Kızılağaç Köyü

Sultan Ebru EKİCİ*

Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği A.B.D. Muğla, Türkiye

*Sorumlu Yazar:

E-posta: ebru.77@hotmail.com

Geliş Tarihi: 05 Ağustos 2016

Kabul Tarihi: 25 Kasım 2016

Özet

Bu çalışmanın amacı, Muğla, Milas İlçesi, Çomakdağ Yöresinin turizm potansiyelini ve kırsal turizmde kullanılabilecek halk kültürü verilerini ortaya koymaktır. Veriler literatür çalışmasıyla ve Çomakdağ-Kızılağaç Köyü'nde yaşayanlarla görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Çomakdağ'ın başlıca geçim kaynağı zeytincilik ve el sanatlarıdır. Taş evleri, kadınların renkli giysileri, geleneksel yaşam tarzı ve el sanatları Çomakdağ'a ait özel öğelerdir. Tüm bu özellikleri Muğla'nın zengin kültürüne katkı sağlamaktadır. Çomakdağ'ın kırsal turizm potansiyeli büyük olmakla birlikte köy, kırsal turizm faaliyetinin gelişmediği bir yerleşimdir. Çalışmamız içindeki önerilerle, yerli halkın turizm sektöründen daha etkin faydalanması mümkündür. Bu çalışmada, yerel halkın kırsal turizm gelişimine ilişkin tutum ve eğilimleri de incelenmektedir. Kırsal turizmin köy üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri açıklanmaya çalışılmıştır. Çomakdağ'da kırsal turizm ile birlikte hem kültürün de devamı hem de yerel ekonominin gelişmesi sağlanacaktır. Turizm, yerel halkın yaşam koşullarına uzun vadeli iyileştirmeler getirecektir.

Anahtar Kelimeler: Çomakdağ Yöresi, halk kültürü, kırsal turizm, Muğla

Rural Tourism in the Original Folk Culture Featured Items with an example: Milas, Çomakdağ Kızılağaç Village

Abstract

The aim of study is to Çomakdağ Region's ,from Milas District, Muğla, tourism potential and data of folk culture can be used to evaluate in rural tourism.All of the data is collected with literature surves and using in-depth interview methods.Olive production and handicraft are the most important economical activities in Çomakdağ.The stone houses, women's colorful style of clothing, traditional life style and handicraft are the most specific items belonging to Çomakdağ.All of these features contribute to the rich culture of Muğla.Çomakdağ has great rural tourism potential but this region has little rural tourism activities.In this study,locals peoples can benefit more effectively from the tourism sector. However,theattitudes of local people in rural tourism development and trends are analyzed.Rural tourism on the village have attempted to explain the positive effects. Çomakdağ's culture will be sustainable and will also ensure the development of the local economy with rural tourism. Rural tourism also bring long-term improvements to local people's living conditions.

Keywords: Çomakdağ Region, folk culture, Muğla,rural tourism

GİRİŞ

Türkiye turizmine egemen olan kıyı turizmi yerine günümüzde yeni alternatifler ve arayışlar söz konusudur. Kıyı turizmi yanında yer alan turizm çeşitleri(kış turizmi, sağlık ve termal turizmi, doğa turizmi, kongre turizmi, inanç turizmi, golf turizmi vb.) gitgide turizm hareketlerinde artan tercihler olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'nin sahip olduğu turistik arz verilerinin çeşitliliğinde, ülkemizdeki turizmin çeşitlendirilmesine olanak veren coğrafi ve doğal yapının varlığı büyük rol sahibidir.

Türkiye'ye yönelik kıyı turizmi talebinin sürekliliği ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda; alternatif turizm politikaları üretilmesine ihtiyaç vardır. Bu politikaların temelini turistik arz verilerinin zenginliği oluşturabilir. Burada tabi ki bölgelerin ve yörelerin öncelikleri de önemlidir.

Türkiye turistik arz verileri bakımından ve çeşitlendirmesi açısından yayla turizmi, kırsal turizm, köy turizmi, eko-turizm, termal turizm, kültür turizmi, inanç turizmi gibi turizm türleri ve rafting, trekking, kuş gözetleme, atlı doğa yürüyüşleri, yamaç paraşütü, mağaracılık, avcılık gibi turistik etkinlikler öne çıkarılmaya çalışılmalıdır[1].

Ülkemiz turizm verilerinde; genel olarak turistlerin Türkiye'yi tercih nedenleri arasında fiyatların uygunluğu (%25)ilk sırada yer alırken, onu Türk halkını tanıma (%20), Türkiye merakı (%19), kültürel etkinlikler (%15), ucuz alışveriş (%15), iş olanakları (%6), kaliteli ürünler (%3) ve

Türkiye mutfağı (%2) gibi nedenler takip etmektedir [2].

Oranlara baktığımızda Türk halkını tanıma, Türkiye merakı, kültürel etkinlikler, Türkiye mutfağı gibi faktörlerin hepsini içinde barındıran turizm çeşidi olarak kırsal turizmi ön plana çıkarmak mümkündür. Tarihi, doğal, kültürel özellikleri taşıyan yörelerde hem bu özellikleri gözlemlemek, yaşamak, hem toprağı işleyerek, tarımsal faaliyetlerle yörede yetişecek ürünlere ve mutfak kültürüne hâkim olmak, yöre halkının tutum ve davranışlarıyla iç içe olmak kırsal turizm yapılarak kişinin bu turizm türünden kazanabileceği unsurlardır. Bu özellik kırsal turizmin hem var olan turizm türlerinin alternatifi hem de tamamlayıcısı olmasını sağlamaktadır.

Bu çalışmada, Çomakdağ yöresi turizm potansiyelini meydana getiren halk kültürü öğeleri incelenecek, bu öğelerin kırsal turizmdeki kullanılabilirliği, yörenin kırsal turizme ihtiyacı ve yöre turizmi için öneriler ele alınacaktır.

KIRSAL TURİZM

Kırsal turizm kırsal kültür, doğal çevre ve tarımla bütünleşen, ayrıca diğer turizm türleriyle de son derece kolay entegre olabilen, çevresel etkisi düşük bir turizm türüdür. Kırsal turizmde kırsal dünya tüm kesitleriyle turistte sunulmaktadır. Turistin kaldığı süre içinde dinlenmesi yanında, çeşitli etkinlikleri izlemesi, katılması, öğrenmesi ve spor yapması mümkün olabilmektedir. Kırsal turizm;

tarımsal turizm, köy turizmi, çiftlik turizmi ve yeşil turizm gibi kırsal alanda yapılan turizm türlerini de kapsamaktadır [3].

Dünya Turizm Örgütü'nün yaptığı tanıma göre, kırsal turizm sadece tarımsal veya çiftliklere dayalı turizmi değil aynı zamanda kırsal alanlarda gerçekleştirilen tüm aktiviteleri kapsamaktadır[4].

Dünya genelinde hem gelişmiş hem gelişmekte olan ülkelerin çoğunda turistik arz kaynaklarının kırsal turizm amaçlı kullanılmasıyla kırsal alanların ekonomilerinin güçlendirilmesine yönelik çabalar hız kazanmaktadır. Kırsal turizm alanında elde edilen önemli başarılar kırsal alanların gelişiminde tarım sektörünün yanında kırsal turizmin de bir alternatif olarak görülmesini sağlamaktadır. Kırsal turizmde önemli olan, bu alanlardaki doğal dokunun ve kültürel yapının bozulmadan yerli ve yabancı turistlere sunulmasıdır. Kırsal turizm hem ülke ekonomisinin dengeli olarak kalkınmasını sağlamakta hem de ülkenin sahip olduğu tarihi, doğal ve kültürel turistik değerlerin korunması açısından kitle turizmine göre daha sürdürülebilir niteliktedir[5].

Kırsal turizm, turizm türleri içinde insan, çevre ve yerel kültür ile uyumlu dolayısıyla olumsuz etkileri diğer turizm çeşitlerine göre daha az olan bir turizm türüdür. Kırsal turizmde konaklama, yerel yerleşmelerin mevcut konutlarında gerçekleştirilebilmesi betonlaşma ve arazi işgali gibi çevre sorunlarına yol açmamaktadır.

Ayrıca kırsal turizm, yılın on iki ayında da yapılabilme özelliğinden dolayı, mevsimsel yoğunlaşmaya neden olmamakta ve yerel potansiyelin yetmeyeceği, kapasiteyi aşacak kullanımları ortadan kaldırmaktadır[6].

Kırsal turizm, kırsal kalkınmanın temel araçlarından biridir. Kırsal turizmin, kırsal kalkınmadaki başarısı oldukça önemlidir. Kırsal turizm her şeyden önce kırsal alanlar için istihdam ve gelir fırsatı teşkil etmektedir. Bu yörelerdeki turistik ürünün oluşması ancak bu yöreye turistlerin gelmesiyle mümkündür. Özellikle bölgelerarası gelişmişlik farkının ve yoksulluğun daha çok olduğu ülkelerde kırsal turizm arz potansiyelinin etkin bir şekilde kullanılmasıyla bu sorunların giderilmesinde etkin bir alternatif olabilir. Özellikle tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu yerlerde çiftçilerin asıl uğraşı olan tarımı terk etmeden, yörenin sahip olduğu doğal, sosyo-kültürel ve tarihsel değerleri, turizm amaçlı kullanarak kendilerine bir ek gelir sağlamak ve refah düzeylerini yükseltmek kırsal turizmle mümkündür[7].

MİLAS İLÇESİ ve ÇOMAKDAĞ YÖRESİ TURİZM ARZ POTANSİYELİ

Coğrafi Konum ve Doğal Bitki Örtüsü

Milas, Anadolu'nun güneybatısında Muğla İlinin en büyük ikinci ilçesidir. Kuzeyinde Bafa Gölü ve Beşparmak Dağları ile Çomakdağı da kapsayan Batı Menteşe Dağları yer alır.

Doğusunda Kurukümes Dağı, Akdağ ve Marçalı Dağları yükselir. Güneyinde Kerme(Gökova) Körfezi ile körfezin kıyısında Reşadiye(Datça) Yarımadası vardır. Batısında ise Mandalya (Güllük) Körfezi ile Bodrum Yarımadası bulunur.

Milas'ın ilçe komşuları ise; kuzeyde Aydın'ın Söke, Koçarlı ve Çine İlçeleri, doğuda Muğla'nın Yatağan ve Muğla merkez ilçeleri, batıda Bodrum ilçesidir. Batı Anadolu'nun en eski jeolojik oluşumlarının meydana getiren ve Menderes masifi diye adlandırılan alanda bulunan Milas'ta dağlık bir arazi yapısı vardır. Dağlar arasında platolar ve verimli ovalar yer alır. Çomakdağ üzerinde Koca Yayla, Atalan ve Ağaçarası gibi küçük yaylalar vardır.

Çomakdağ'ın doğusunda uzanan Türbe Ovası ise büyük bir yayladır.

Milas'ın bitki örtüsü tipik Akdeniz bitki örtüsüdür. Arzının büyük bir bölümü orman, zeytin ağaçları, maki ve fundalıklarla kaplıdır. Milas'ın dağlarında kızılçam, zeytin, pırnal, sandal, meşe ve ardıç ağaçları vardır. Yaylalarda kestane, ceviz, keçiboynuzu, ahlat gibi ağaçların yanı sıra elma ve armut ağaçları vardır. Bahçelerde turunçgiller yetişmektedir [8].

Yörede doğadan toplanarak salata ve yemek olarak tüketilen köremen, kişik, tek sakal, hardal, ebe gümesi, tilkişen, sarmaşık(acı ot), kuşyüreği, su kerdimesi gibi elliye yakın ot çeşidi Milas mutfağının vazgeçilmezleridir. Zeytin ve zeytinyağı hem yöre mutfağında hem de yöre ekonomisinde önemli bir paya sahiptir. Yine tarım ve hayvancılık yörenin başlıca geçim kaynaklarını oluşturmaktadır

Sosyo-Ekonomik Yapı

Çomakdağ köyünün adı "Çomakdağ Kızılağaç" olarak da bilinmektedir. Çomakdağ, Bafa Gölü ile Milas arasında Beşparmak dağlarının yamacında kurulmuş 350 haneli ve yaklaşık 1100 nüfuslu bir köydür. Köyün geçim kaynağı tarım, hayvancılık ve ipek böceği dokumacılığıdır. Zeytin ve zeytinyağı ana geçim kaynağıdır. Köyde okul, cami, sağlık evi bulunmaktadır. Köy kahvesi içinde yer alan Belediyeye ait binada ise Çomakdağ-Kızılağaç Köyü ve Havalisi Kültür Turizm Araştırma ve Geliştirme Derneği mevcuttur.

Kültürel ve Tarihi Kaynaklar

İlçenin tarihçesine bakıldığında antik çağda Mylasa adıyla kurulan şehir Karia ülkesinin önemli bir şehri olarak tarihi kaynaklarda yer almaktadır. Adını rüzgârlar tanrısı Ailos'un soyundan gelen Mylasos'dan alan Milas, önce Karia'nın çok sonra da Menteşe Beyliği'nin başkentliğini yapmıştır. Her yanı mermerlerle kaplı olan kent, haklı olarak "Mabetler Şehri" adını almıştır. Kesintisiz 3 bin yıllık kültür birikiminin izleri günümüzde varlığını sürdürmektedir. Milas'ın sınırları içinde 27 antik kentin kalıntıları vardır.

Hisarbaşı, Milas'ın en eski yerleşim bölgesidir. Şehir buradan güney yönünde ovaya diğer taraftan kuzey, batı ve güney yönlerinde diğer üç tepeye yayılmıştır. Hisarbaşı Milas'ın geçmişi ve değerleri açısından en önemli bölgesidir. Hekatomnos Anıt Mezarı ve Kutsal Alanı da Hisarbaşı Mahallesi'nde yer almaktadır. Temenos duvarı ile çevrili kutsal bir alanın ortasındaki podyumun altında, podyum üst yürüme düzleminden yaklaşık 11 m. yerin altına yapılan mezarın keşfi arkeoloji açısından önemlidir. Bunun yanında geçmişten günümüze gelmiş evleri, sokakları, hamamları, hanları Milas'ın geçmiş yaşamı hakkında bilgi vermektedir. Hisarbaşı çarşısı sokakları, asma altı kahveleri, hanları, arastası, camisi, çarşı ve hamamı ile birlikte Türk çarşı özelliklerini göstermektedir.

Milas geleneksel yaşamına bakıldığında Milas yerli halkının yanında bu topraklara gelmiş ve yerleşmiş Yahudiler, Giritliler ve diğer adalardan göçenler gibi çeşitli etnik grupların izlerini, özellikle de geleneksel yapı sanatında, görmek mümkündür. Ada etkilerindeki Rum tipi evlere ve Levanten mimarlık örneklerine rastlanmaktadır.

Yöre Turizm Potansiyeli:

2010 yılında Milas'ta 2 bin 400 yıllık mezar odası ve lahit bulunmuştur. Milas Müze Müdürlüğü başkanlığında başlatılan kazı ve restorasyon çalışmaları günümüzde sürdürülmektedir. Son on yılın en önemli epigrafik buluntusu da Milas-Uzunyuva'da tespit edilmiştir. Yazıtın harf

karakterine göre stel İÖ 4. yüzyılın sonları ya da İÖ 3. yüzyılın başlarında dikilmiş olduğu tahmin edilmektedir. Antik dünyanın yedi harikasından biri sayılan ve günümüze "Mozole" (Mausoleum) kavramını taşıyan, "Halikarnas Mozolesi"nden daha erken bir dönemde, aynı boyutlarda Mausolus'un babasına ait olan ve günümüze kadar ulaşabilmiş tek örnek olması bakımından Hekatomnos Anıt Mezarı, eşsiz bir değer taşımaktadır. Klasik ve Hellenistik Anadolu'da tek örnektir [9].

Uzunyuva'da devam eden kazı ve restorasyon çalışmaları ile bir müze kompleksi yapımı mevcuttur. Bunun yanında yörede 27 antik kent kalıntıları vardır. Milas'da Karia, Bizans, Selçuklu, Menteşe Beyliği ve Osmanlı Uygarlıkları yaşamıştır.

Tüm bu veriler Milas'ın kültür turizmi için önemli bir yerleşim yeri olduğu gerçeğini göstermektedir.

Kök boyalı yün iplerle dokunan Milas Halıları kendine özgü renk ve desenlerle zengin bir yapı göstermektedir. Milas halıları ülke sektöründe tanınmış bir yere sahiptir. Bu kültür turizmi için kullanılabilir bir ögedir.

Türk Konut Mimarisinin 19.yy iki katlı, cumbalı evlerinin özgün örneklerini İlçe Merkezi'nde ve Çomakdağ'da bulmak mümkündür.

Ayrıca, yörenin dört mevsim yeşil ve canlı kalan bitki örtüsü, geleneksel yapılarını koruyan köylerin varlığı dört mevsim kırsal turizm ve yayla turizmi faaliyetleri için kullanılabilir bir yapı mevcuttur.

Milas Ege Denizi'nin iki önemli körfezi olan Gökova ve Mandalya Körfezi ile birlikte toplam 197,4 km. kıyı şerit uzunluğuyla yat turizmi açısından da önemli bir konuma sahiptir.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ ve AMACI

Muğla, Milas İlçesi, Çomakdağ Kızılağaç Köyü geleneksel yapısını büyük ölçüde koruması açısından kırsal turizm için ünük bir örnektir. Köy hem tarımdan hem de az da olsa turizmden geçim kaynağını sağlamaktadır. Çalışmamızda ilk olarak kısaca Milas İlçesinin ve Çomakdağ-Kızılağaç Köyü coğrafi, tarihi ve halk kültürü öğeleri ele alınacaktır. Kullanılan araştırma yönteminin anlatılması ardından köyün turizm potansiyeli "bulgular" başlığı altında verilecektir. Bulguların kırsal turizm içinde kullanılması ve özellikleri ile sorunlar da "Değerlendirme" de yer alacaktır.

Yörenin halk kültürü öğelerine baktığımızda geleneksel el sanatları, geleneksel giysileri, düğünleri, halk mimarisi turizm için değerlendirilebilecek unsurlarıdır. Köyün kadınları geleneksel giysilerini sandıklarında saklamakta, özel günlerde ve talep edildiği zaman gelen misafirlere giyerek göstermektedirler. Kadınların yaptığı el sanatları ürünleri ve yerel yiyecekleri satın alma, geleneksel halk konutlarında konaklama ve kırsal alanı gezme gibi tüm faaliyetler yöre turizminde bir bütün olarak turistlere sunulabilmektedir. Yörenin doğası ve kültürel yapısı bir bütündür, birbirini tamamlayan doğa ve mimari vardır. Bu çalışma ile kırsal turizm açısından önemli bir potansiyele sahip olan Çomakdağ Kızılağaç Köyünün turistik yapısı ve kırsal turizmdeki yeri ve turizminin geliştirilmesi için gerekenler incelenmeye çalışılacaktır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Konu ile ilgili yapılan literatür çalışmasının ardından alan araştırmasına gidilerek yörede bulunan kaynak kişilerle gözlem ve görüşme teknikleri kullanılarak bilgi elde edilmiş ve bu bilgiler ışığında derleme çalışması yapılmıştır.

BULGULAR

Kırsal Turizmde Kullanılabilecek Halk Kültürü Verilerine Genel Bir Bakış

El Sanatları

Kaynak kişilerden aldığımız bilgiler doğrultusunda, el sanatlarının geçmişi köyün kuruluşu ile tarihlenebilmektedir. Günümüzde yaklaşık 150 evde yapılan el sanatları ürünlerine baktığımızda geleneksel ipek dokumacılığı karşımıza çıkmaktadır.

İpek böceğinden elde edilen ipeğin tüm aşamaları mahallede kadınlar tarafından yapılmaktadır. Yaklaşık 100 evde koza yetiştirilmektedir, günümüzde 5 kadın tarafından kozadan ipeğe çekilip buluntu adı verilen ip bükülerek oluşturulup dokuma tezgâhına verilmektedir. Köyde günümüzde tezgâhı olan ve dokuma yapabilen beş kişi kalmıştır. İpekten yapılan ürünler çemper adı verilen başörtüsü ve gömlektir. Sarı ipek bu yöreye özgü olup bu ipekböceği bu yörede yetiştirilmektedir. Beyaz ipek ise Bursa Koza Birlikten alınmaktadır. Beyaz ipek sonradan yöreye gelmiştir.

Çemper yörede halen kadınların baş giyiminde kullanılmakta olduğundan bir tezgahdan ayda yaklaşık olarak on tane, gömlek ise üç eteğin altına giyilmekte ve genelde çeyizlik amaçla kullanıldığından yılda 3-5 adet çıkmaktadır. İpek dokumalarda 40 cm. eninde 2-4 metre boylarında dokunmaktadır. Çemper için 300 gr., gömlek için 500 gr. ipek ip gitmektedir. İpek dokuma tezgahın ilk çıktığında sert yapıda olan bir kumaştır. Dokumayı yumuşatmak için odun küllü su ile kaynatılıp sonra süzülür ve bu kumaş bu suyla yıkanıp yumuşatılmaktadır. Asılıp kutulan kumaş yapılacak giysiye göre kesilip değerlendirilmektedir. İp dokuyuculara verilmekte ve çemper ile gömleğe 50-80 TL. arası dokuma ücreti ödenmektedir. İpekten yapılan ürünler turistik ürün olarak bir değişime uğramadan üretilmeye devam etmektedir.

2007'de açılan bez bebek yapım kursu ile yörede el sanatları işlerine yeni bir boyut gelmiştir. Daha önceleri çatalı kazık adı verilen ağaç işlerine kâğıt ve çaput sarıllarak yapılan bez bebekler kumaşlar dikilip içine dolgu malzemeleri konulup allı pullu süslü Çomakdağ bebekleri halini almıştır. Boncuk işi olarak yapılan nazarlıklar da pullu ve daha gösterişli bir şekilde turistik ürün olarak yapılmaya başlamıştır. Diğer satış amaçlı yapılan ürünler: bileklik, kolye, saç bandajı, başörtüsü, tülben kenarı, pullu elbisedir.

Kadınlar, fuar, festival gibi etkinliklere katılmakta olup, köye gelen turistler için hemen standını açmakta ve bu ürünleri satarak aile bütçesi için ek gelir kaynağı oluşturmaktadır.

Geleneksel Giysiler

Göynek: İlçe giyilen ve iç çamaşırı olarak kullanılan göynek yörede ipek böcekçiliği ile uğraşıldığı için el tezgâhlarında yerli ipek veya ipek-iplik karışımından dokunan ipek kumaşlardan hazırlanmaktadır. Göynek, hâkim yakalı (3-4cm genişliğinde kısa yaka), boyu diz altına kadar uzanan, önü göğse kadar açık ve uzun kolludur. Yuvarlak yakalı ya da yakasız olarak dikilen göyneklerde bulunmaktadır. Kollar bedene kare şeklinde yerleştirilmiştir. Kol uçları ve yaka kenarları iğne oyalıdır ve isteğe göre değişik renklerde boncuk ve pullarla iğne oyalı arasına

konularak süsle-nir.

Şalvar: İpek, pazen, basma vb. kumaş-tan dikilen şalvarın iç astarı pamuklu poplin kumaştan hazırlanmaktadır.

Üç-Beş Entari: Entarinin kumaşına yörede alçı topu denilmektedir. Kumaşın cinsi pamuklu, desen özelliği ise boyuna çizgili olup turuncu, kahverengi, yeşil, beyaz vb. renklerden oluşmaktadır. Yuvarlak veya "V" yaka şeklindedir. Ön ortası açıktır, bir düğme veya çengelle ön parçaları birleştirilmektedir. Kollar uzun ve kare takılmıştır. Entari beş parçadan oluşmaktadır. Bunlar iki kol, iki yan parça bir de arka parça olmak üzere beş parçadır ve buna "üç-beş entari" veya "kumaş entari" adı verilir.

Başa Giyilenler: Çomakdağ kadın başlığı takka, gollu(yazma) ve çemperi denilen başörtüleri ve doğal mevsim çiçek ve yapraklarından oluşmaktadır

Yöre kadın geleneksel giysileri göynek, üçetek, uzun çatal don, bel kuşağı, göğüslük, önlük, nazarlık ve başlıktan oluşmaktadır[10].

Evlenme

Kız ve oğlan Çomakdağ'lı ise yöresel düğünler dört gün yapılmaktadır. İkisinden biri dışarıdan ise düğün 2 gün sürmektedir. Hem kız tarafının hem de erkek tarafının Bu köyden olduğu,4 gün yapılan düğünün ilk günü davul zurna eşliğinde erkek tarafından bayrak dikme, dibek dövme, kız evine bohçaların teslimi, yemek verilmesi gibi birçok ritüeli içerir. Erkek tarafında davul zurna kız tarafında ise ince saz adı verilen keman cümbüş çalınarak oyunlar oynanır.

İkinci gün; hamam gezmesi diye de adlandırılan kına gezmesi olur. Mahallenin üç yerinde gelin ve konvoyu oyun oynar. Hem kız tarafında hem erkek tarafında çalgı ve oyunlar olur. Dibek günü olan bu günde keşkek yapılarak misafirlere ikram edilir. Keşkek tüm düğün boyunca ikram edilir. Eğer erkek tarafının durumu ise mahallenin dışından pehlivanlar getirtilerek güreşler yaptırılır. Damat dolanması yapılarak damat oyun oynar. Bu damadın bekârlığa veda oyunudur. Kız evinde de akşamın ilerleyen saatlerinde kına yakılır.

Üçüncü gün; gelin alma yapılmaktadır. Bayraktar-ça dikilen bayrak alınır. Gelin davul zurna eşliğinde ata bindirilerek köyde gezdirilir. Kız tarafı oyun oynar. Gelin erkek tarafında attan indiğinde, tüm evlilik hayatı bereket içinde geçmesi amacıyla, eline yağ ve un sürülür o da kapı eşğine bunları sürer. Gelinin evine girmesiyle o gün sona erer. O akşam imam nikâhı yapılır.

Dördüncü gün; "duvak" tır. Oğlan evine köy halkı ve çevre köylerden hanımlar yemekli toplanırlar. Gelin konukların ellerini öper. Soyu devam etsin temennileri söylenir. Dört gün boyunca süren, düğün boyunca da sırasıyla, gelin kına yakarken arkasına erkek çocuk yatırılması, ata binerken kucağına erkek çocuk oturtulması, gelini evinden almadan yine kucağına erkek çocuk verilmesi gibi soyun devamını sağlaması için çeşitli uygulamalar yapılmaktadır.

Halk Mimarisi

Geleneksel mimaride yapılan evler yörede bulunan taşlar kullanılarak, taş ev şeklinde olup, bir-iki ve üç odalı, iki ve üç odalılarda salon da bulunmaktadır. Taşlar dikdörtgen bloklar şeklinde duvarların örgüsünde kullanılmış blok aralarına da kırmızı kiremit kırıklarıyla veya kayrak taşı dikine şeritler kullanılarak duvarların yüzeyleri görsel olarak hareketlendirmiştir. Sadece kayrak taşının kullanıldığı yapıları daha eski dönemlere tarihlemek mümkündür. Her odada bir ocak ve baca mevcuttur. Evin en büyük odası misafir odası olup bu odada yüklük de yer almaktadır.

Oda kapıları ve pencerelerde ahşap işçilik olup, bunlar değişik renklerle boyanmıştır. Boya olarak kök boya kullanılmıştır. Desenler bitkisel ve geometrik ağırlıklı olarak, ay-yıldız, yılan, güneş gibi motifler ahşaba oyma tekniği ile işlenmiştir. Yörede dülgerci(marangoz) evin ahşap kısımlarının hepsini yapmaktadır. Ahşap kullanımı evin içindeki pencerelerde, yüklüklerde, elmalıklarda, dolaplarda ve tavanlarda mevcuttur.

Taş evlerin örtüsü iki çeşittir: Kiren (kil) toprak veya kiremit örtü ile çatı yapılmaktadır. Bacalarda örtüye göre yapılır. Toprak örtüde taş baca, kiremit örtüde tuğladan yapılmış uzun baca vardır. Tuğla bacalar kiremit örtünün yüksekliğiyle genelde aynı uzunluktadır. Çatılar Marsilya tipi kiremitlerle kaplıdır ve öne doğru saçaklı kısımları mevcuttur.Yöre evlerinin baca yapıları farklı olup, Muğla bacalarına göre daha uzun bir görünümündedir. Bu yapının amacı dumanın çatıdan uzaklaşmasını ve kıvılcımın olmamasını sağlamaktır.

DEĞERLENDİRME

Geleneksel el sanatı ürünlerinde dokumacılıkta geleneksel malzeme olan ipeğin kullanımı devam etmektedir. İpek dokumalar geleneksel halk sanatı ürünleri olduğundan Çomakdağ için sürdürülebilir yapısını koruması için, ipek dokumacılığın desteğe ihtiyacı vardır. Yörede ipekçiliğin azalmasında ipek dokumaların zahmetli olmasının ve satılmamasının yanı sıra günümüze kadar çeyizler için alınırken, bu dokumaların çeyizdeki önemini yitirdiği gibi etkenlerin olduğu tespit edilmiştir.

Bunun yanında yapılan pul-boncuk işleri ile bebek işlerinin turizm için yapılmış hediyeelik eşya özelliği taşıdığı görülmektedir. Geleneksel dokumlardaki azalışın tersine bu pul, boncuk işlerinde artış mevcuttur. Muğla Valiliği tarafından verilen mikro kredilerden her dönem en az 55 bayan üretici yararlanmakta ve gruplar halinde aldıkları kredileri pul-boncuk işleri satarak bu uğraşın devamlılığı sağlanmaktadır. Yörede kadınlar çalışarak para kazanmakta ve farklı pazarlara giderek sosyalleşip, aile bütçesine katkıda bulunmaktadırlar.

Geleneksel halk mimarisinde ise yaşanan evlerin bir kısmının beyaz kireç ile sıvanarak yeni bir görünüm kazandırıldığı geleneksel görünümünden uzaklaştığı görülmektedir. Kırsal turizm de kullanılmak üzere birkaç evin daha önce pansiyon olarak dönem dönem kullanıldığı tespit edilmiştir. Yörede yapılan çalışmada 65 yaş üstü görüşülen kişilerin turistlerin mahalleye gelmesini hoş karşılayacakları ancak evlerini turistlere açmayacağı ve uzun süre kalmalarının kültürlerini bozacakları ifade edilmiştir. Köyün genelinde ise turistlerin ekonomilerine büyük katkı sağlayacağı ve evlerde kalmalarının onlara yarar sağlayacağı ifade edilmiştir.

Geleneksel olarak yapılan düğünlerin turistik bir gösteri olarak 2004 yılından beri yapıldığı görülmektedir. Çeşitli acentaların Çomakdağ Araştırma Derneği ile iletişime geçmesi ile iki saatlik program halinde köy meydanında sunulmaktadır. Program Çomakdağ-Kızılağaç Köyü ve Havalisi Kültür Turizm Araştırma ve Geliştirme Derneği Başkanının ekibi organize etmesi ile başlamış yemiyeye usulü çalışan 30-35 kişinin rol alması ile şekillenmiştir. Geleneksel düğünlerinde yer alan yemek, bayrak dikme, dibek dövme, damat dolandırma, nişan, şeker parlama, zeybek oyunu, kına yakma, gelin alma iki saatlik gösteride turistlere sunulmaktadır. Gösteride bulunan davul, zurna ve ince saz ekibi Dibekdere Köyü ve Milas'tan getirilmekte, onlara

daha fazla yevmiye verilmektedir. Bu gösteriler bugüne kadar 45-50 kişilik yerli gruplara, 25-30 kişilik yabancı gruplara sergilenmiştir.

Köye turistler geldiğinde el sanatı ile uğraşan kadınlar hemen stantlarını açıp geleneksel kıyafetlerini giymekte, başlıklarına bahçelerinde yetiştirdikleri çiçekleri de takarak, turistlerle ilgilenmekte ve satış yapmak için çalışmaktadırlar. Köyde yabancıların gelmesi çabuk yayılmakta ve stantlar hızlı bir şekilde kurulmaktadır.

Tarım turizmi veya agro turizm kapsamında yapılan, tarımsal faaliyetler, yöresel ürünler ve turistlerin köyün günlük yaşamına katılması gibi birçok etkeni içinde barındırmaktadır. Köyün coğrafi özellikleri, arazi yapısı tarımsal faaliyet için uygundur. Başta zeytin olmak üzere, narenciye, ceviz, birçok sebze ve meyve ve çeşitli otlar yörede yetiştirilebilmektedir. Yöre agro turizmi için uygun bir görünümdedir.

Tüm halk kültürü öğeleriyle Çomakdağ kırsal turizmde daha fazla yer alabilecek bir potansiyele sahiptir. Köyde turizm için en büyük sorun altyapının olmamasıdır. Bazı evler kötü giderlerinin yer aldığı depoları, kanallar vasıtasıyla mahallenin içindeki derelere boşaltmaktadır. İkinci bir sorun da büyükbaş hayvancılıktan kaynaklanan kirliliklerin köyün içinde yer almasıdır. Temizliğe olumsuz etki eden bu iki faktör köyün görsel olarak bozulmasına, koku oluşturmaya ve hijyenin olmamasına neden olmaktadır.

SONUÇ

Köy halkının kendi çabalarıyla yaptığı iki saatlik düğünler, el sanatları ürünleri satışı ve doğasından kaynaklanan mimarisel kültür turizmi, mahallenin fiziki şartlarından, coğrafyasından kaynaklanan özellikleri ve bozulmamış çevresi de doğa yürüyüşü turları turistler için büyük çekicilik sunmaktadır. Ayrıca Muğla ve Aydın illerini kapsayan Türkiye'nin en uzun mesafeli, 820 km. trekking rotası olan Karia Yolu buradan geçmektedir. Bu sosyo-kültürel değerlerin yanında, Ege Bölgesinin iklim ve toprağının özellikleri de yörede agro turizm yapılabilmesi için büyük bir potansiyel taşımaktadır.

Yörede yapılabilecek kırsal turizm faaliyetlerine bakıldığında, kırsal turizmin belirli ilkeler çerçevesinde sürdürülmesi gerekmektedir. Kırsaldaki turizmin ilkeleri; yararlanma, gelişim, tasarım, kırsal ekonomi, koruma ve pazarlama olmak üzere 6 ana başlık altında özetlenebilir[11]:

* Gelişim: Kırsaldaki turizm gelişimi, koruma ve ayağa kaldırma amaçlarına yardımcı olmalıdır. Örnek olarak, tarihi evlere yeni kullanımlar, çiftliklere ise ek kullanım ve gelir getirebilir; terk edilmiş arazilerin ıslahına yardımcı olabilir ve kırsala ulaşım için yeni fırsatların önünü açabilir.

* Yararlanma: Turistlerin kırsaldan daha çok yararlanmalarını sağlama çabaları, kırsalın özelliğini, güzelliğini, kültürünü, tarihini ve yaban canlılarını merkez alan etkinliklere yöneltilmelidir.

* Kırsal Ekonomi: Turizme yatırım, kırsal ekonomiyi desteklemeli fakat hem yoğun kalabalıktan ve erozyon ile aşırı kullanıma dolayısıyla turizm kaynaklarına hasar vermeden kaçınmak için hem ekonomik ve hem de başka faydaları yaygınlaştırmak için coğrafi olarak daha geniş çapta yayılmanın ve ziyaretlerin en yoğun olduğu dönemlerin dışına daha çok kaydırılmasının peşinde olmalıdır.

* Tasarım: Yeni turizm gelişimlerinin planlanması, yerlerinin saptanması ve yönetilmesi, peyzaja uygun olmalı ve mümkün olan durumlarda ise peyzajı zenginleştirmeye

çalışmalıdır.

* Koruma: Kırsaldaki turizmden faydalananlar, bu turizmin en değerli varlığı olan kırsal korunmasına ve zenginleştirilmesine katkıda bulunmak için koruma ve ayağa kaldırma politikalarına ve programlarına politik ve pratik destek sağlamalıdır.

* Pazarlama: Turizm sanayisinin tanıtım, bilgilendirme ve pazarlama girişimlerinde insanların kırsala yönelik anlayışlarını ve ilgilerini derinleştirerek takdir etme ve yararlanma duygusuna ulaşmalarını sağlamaya çalışılmalıdır.

Söz konusu bu ilkeler kırsal alanların korunarak kullanımına rehber olma özelliği taşımaktadır. Bu rehberlik tüm dünyada kırsal alanlara yönelen ve her geçen gün artan ilginin getireceği olumsuzlukların giderilmesi açısından da son derece önemlidir.

Yaşayan kültürüyle "popüler" bir köy olan Çomakdağ'da geleneksel yapıları evler, düğünler, el sanatları kullanılarak kırsal turizm için yeni bir destinasyon olması kültürün de devamının sağlanması ve yöre ekonomisinin gelişmesi açısından önem kazanmaktadır. Yörenin ana geçim kaynağı zeytincilik olup, zeytinden düzenli para kazanamadıklarından dolayı yöre halkı sıkıntı yaşamaktadır. Tarımda istenilen gelirin her yıl kazanılamaması yeni gelir kaynağına da ihtiyacı doğurmaktadır. Turizm ile birlikte gelir elde etme ve sosyal hayatını iyileşmesi sağlanacaktır. Özellikle el sanatı ürünleri ile kadın nüfusun para kazanması ve aile bütçesine katkıları kadın erkek arasındaki sosyal farklılıklar da ortadan kalkacaktır. Yöre turizmini harekete geçirmeden önce şüphesiz ki altyapı ve üstyapısındaki eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir. Yörede aile pansiyonculuğunun geliştirilmesi için maddi ve teknik destek sağlanmasına ihtiyaç vardır. Yapılan turizm faaliyetlerinden tüm köy halkının yararlanıyor olması da önem taşımaktadır. Böylece yöre sosyo-ekonomik olarak kalkınacaktır.

Yöreye yönelik hem ulusal hem de uluslararası turizm talebinin artması yörede kırsal turizm ile mümkün görülmektedir. Çomakdağ turizminin pazarlama girişimlerinde insanların kırsala yönelik anlayışlarını ve ilgilerini derinleştirerek yararlanma duygusuna ulaşmalarını sağlamaya çalıştırıcı ürünler ortaya koyma zorunluluğu doğmaktadır. Bunun için de yöredeki tüm verileri içeren ve verilerin sürdürülebilirliğini amaçlayan projelere ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKLAR

- [1] Emekli, G. (2005). "Avrupa Birliği'nde Turizm Politikaları ve Türkiye'de Kültürel Turizm", Ege Coğrafya Dergisi, 14, 103.
- [2] Avcıkurt, C. (2008). Turizm Sosyolojisi, Detay Yayıncılık, Ankara.
- [3] BAKA (Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı) (2012). Ekoturizm Sektör Raporu.
- [4] OECD (1994). Tourism Strategies and Rural Development, OECD Press, France.
- [5] Uçar, M., Çeken H. ve Ökten, Ş. (2010). Kırsal Turizm ve Kırsal Kalkınma Fethiye Örneği), Detay Yayıncılık, Ankara.
- [6] Karafaki, Ç. F. ve Yazgan M.E.(2012). "Kırsal Turizm Kavramsal Yaklaşım, Kırsal Turizmin Önemi ve Etkileri", Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 2, 57.
- [7] Çeken, H., Karadağ, L., Dalgın, T.(2007). "Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm ve Türkiye'ye Yönelik Teorik Bir Çalışma", Artvin Çoruh Üniversitesi Or-

man Fakültesi Dergisi, 8 (1),12.

[8] Akdeniz, O.(2013). Milas Coğrafyası-Tarihi-Kültürü-Ekonomisi, T.C. Milas Kaymakamlığı Kültür Yayınları, Milas.

[9] <http://www.kulturvarliklari.gov.tr> Erişim Tarihi: Mart 2016

[10] Özdemir, M. (2012). “Muğla İli Milas İlçesi Çomakdağ Köyü Geleneksel Kadın Kıyafeti”, Milli Folklor Dergisi, 95,347-352.

[11] Sharpley, R. and Sharpley, J. (1997). Rural Tourism, An Introduction, International Thomson Business Press, London.

Kaynak kişiler:

- Hasan YILDIRIM,1954, Çomakdağ doğumlu, Üniversite mezunu, Bağkur’dan emekli, evli, 1 çocuğu var.
- Mehmet Yaşar ÇARKYOLU,1946, Çomakdağ doğumlu, ilkokul mezunu, rençber, evli.
- Veli DEMİREL,1930, Çomakdağ doğumlu, ilkokul mezunu, emekli, evli, 4 çocuğu var.
- Yaşar DAĞDELEN,1942,Çomakdağ doğumlu, ilkokul mezunu, Bağkur’dan emekli, evli,2 çocuğu var.
- Mehmet AKYOL, 1945, Çomakdağ doğumlu, ilkokul mezunu, Bağkur’dan emekli, evli, 3 çocuğu var.
- Gülhan SARI, 1970,Çomakdağ doğumlu, ilkokul mezunu, çiftçi, evli.
- Fatma ÇEMREK, 1957, Çomakdağ doğumlu, ilkokul mezunu, dokuma yapıyor, evli, 2 çocuğu var.